

خانواده‌ای نه چندان معمولی!

«جام جم» به بهانه نزدیک شدن به پخش فصل تازه پایتخت، مروری بر فصل‌های گذشته این مجموعه داشته است

صفحه ۷

جست و خیز مارمولک‌های ابتدال

حامیان مالی موزیک‌ویدئوهای مبتذل، ارتباط مستقیم با شبکه‌های کلاهبرداری و حتی رژیم صهیونیستی دارند

۱۱۱

کوکتل مولوتف طنز منهای نوآوری

هدف امیری دوماری، ساخت فیلمی با تضمین یک گیشه موفق بوده است

۱۰۱

زیست‌شناسی با چاشنی شعر

«ذهن زیبا» اقتباسی آزاد از زندگی دکتر حسین بهاروند با بازی امیرعلی دانایی است

۶۱

نگاه

امام حسن مجتبی^(ع) الگوی کرامت و بخشش در ماه مبارک رمضان

امام حسن مجتبی^(ع)، فرزند برومند امام‌علی^(ع) و حضرت فاطمه زهرا^(س)، نه تنها به‌عنوان یکی از انمه اظهار^(ع) شناخته می‌شوند بلکه به دلیل روحیه بخشش، کرامت و سعه صدرشان، الگویی بی‌نظیر برای همه انسان‌ها هستند. داستان‌های متعددی از زندگی ایشان نقل شده که هر کدام درس‌های عمیقی از مهربانی، گذشت و توجه به نیازمندان را به همراه دارد.

داستان مرد شامی و کرامت امام حسن^(ع)

یکی از مشهورترین روایات درباره امام حسن^(ع)، داستان مرد شامی است که تحت تأثیر تبلیغات سوء بنی‌امیه، به مدینه آمد و شروع به فحاشی و بی‌احترامی کرد. امام حسن^(ع) به جای مقابله به مثل، با سکوت و حوصله به او فرصت دادند تا دغدغه‌ها و درد دل‌هایش را بیان کند. پس از آن، امام با تبسمی مهربانانه به او فرمودند: «اگر اجازه بدهی، می‌خواهم تو را راضی کنم. اگر گرسنه‌ای، سیرت می‌کنم؛ اگر نیاز به لباس داری، تو را می‌پوشانم؛ اگر فراری هستی، پناحت می‌دهم؛ و اگر حاجتی داری، برآورده می‌کنم.» این برخورد کریمانه امام^(ع) چنان تأثیری بر مرد شامی گذاشت که او به گریه افتاد و گفت: «شهادت می‌دهم که تو جانشین خدا بر روی زمین، پیش از این، تو و پدرت نایسندترین مردم در نظر من بودید اما اکنون محبوب‌ترین خلق نزد من شدید.» این داستان، نشان دهنده قدرت کرامت و بخشش امام حسن^(ع) است که چگونه با رفتار نیکو، دشمنی را به دوستی و کفر را به ایمان تبدیل کرد.

درس‌هایی برای ماه مبارک رمضان

ماه مبارک رمضان، فرصتی است تا با الگوگیری از سیره امام حسن^(ع)، روحیه بخشش و مهربانی را در خود تقویت کنیم. امام^(ع) به ما یادآوری می‌کنند که در مواجهه با دیگران، حتی با کسانی که به ما بدی می‌کنند، باید با سعه صدر و بزرگواری رفتار کنیم. این ماه، زمان مناسبی است تا با کمک به نیازمندان، رفع حاجت دیگران و ایجاد صلح و آشتی، به روحیه کریمانه امام حسن^(ع) نزدیک شویم.

تمسک به قرآن و اهل بیت^(ع)

پیامبر اکرم^(ص) در حدیثی مشهور فرمودند: «من دو چیز گران‌بها در میان شما به امانت می‌گذارم: کتاب خدا و عزتم (اهل بیتم). این دو هرگز از هم جدا نمی‌شوند تا زمانی که در کنار حوض کوثر یر من وارد شوند.» ماه رمضان، فرصتی طلایی است تا با تمسک به قرآن و اهل بیت^(ع)، به کمال معنوی برسیم و در مسابقه نیکی‌ها، گوی سبقت را از دیگران برابیم. امام حسن مجتبی^(ع) با رفتار کریمانه و روحیه بخشش گرایانه‌اش، الگویی بی‌نظیر برای همه ماست. در ماه مبارک رمضان، با الهام از سیره ایشان، می‌توانیم با کمک به دیگران، رفع حاجت نیازمندان و ایجاد صلح و آشتی، به روحیه کرامت و مهربانی نزدیک شویم. ان شاء الله با توسل به امام حسن^(ع) و دیگر اهل بیت^(ع)، حوائج‌مان برآورده شود و در این ماه پربرکت، به کمال معنوی دست یابیم.

زاویه دید

تجلی آیین‌های ایرانی در نیمه رمضان

به مناسبت فرارسیدن ولادت باسعادت کریم اهل بیت، امام حسن مجتبی^(ع) و نیمه ماه مبارک رمضان برخی از آیین‌های مربوط به این روز را معرفی کرده‌ایم

خیرات و نذری دادن

یکی دیگر از آداب قدیمی ایرانیان در پانزدهم رمضان، مربوط به خیرات و نذری دادن است. نذرها معمولاً شامل مواد غذایی یا خوراکی‌هایی است که به صورت گروهی تهیه شده و بین مردم یا مساجد توزیع می‌شود. صاحب نذر معمولاً پس از افطار تا نماز صبح اقدام به پخش نذری خود می‌کند.

آتش بلغور

در برخی روستاهای اصفهان رسم جالبی برای شب پانزدهم رمضان وجود دارد که «آتش بلغور حضرت فاطمه (س)» نامیده می‌شود. برای یختن این آتش، زنی از محله باید از ۷۰ زن که نام آنها فاطمه است کمی گندم جمع‌آوری کند. سپس زنان روستا در تکیه جمع شده، آتش را آماده کرده، آن را بین اهالی توزیع می‌کنند. این مراسم با جزئیات خاصی همراه است؛ مانند استفاده از شاخه خشک سه درخت مشخص برای روشن کردن آتش زیر دیگ آتش یا استفاده از آب جوی پای همان درختان برای پخت آتش. جوانانی که حاجتی دارند نیز کمک کرده و چوب خشک جمع‌آوری می‌کنند.

حلاوتی تفرش‌ها

اهالی تفرش نیز آیینی متفاوت دارند؛ آنان فانوس‌هایی در حیاط خانه‌شان روشن کرده، حلاوت درست کرده و دسته جمعی به قبرستان می‌روند تا خیرات دهند و برای مردگان طلب آموزش کنند.

فرهنگ غنی ایرانی

پانزدهم ماه مبارک رمضان جلوه‌ای زیبا از فرهنگ غنی ایرانیان است که ترکیبی از شادی ولادت امام حسن مجتبی^(ع)، باورهای عامه، خیرات برای اموات و آیین‌های جمعی را شامل می‌شود. هر منطقه با توجه به سنت‌ها و اعتقادات خود مراسم خاصی برگزار کرده که نشان دهنده احترام عمیق مردم ایران به مناسبت‌های مذهبی است. این آیین‌ها علاوه بر تقویت روحیه معنوی افراد، فرصتی برای گردهمایی اجتماعی فراهم کرده‌اند که همچنان بخشی مهم از فرهنگ ایرانی باقی مانده است.

جمع شده و یک سر دسته یا میان دار انتخاب می‌کردند. میان‌دار مسئول خواندن اشعار بود و دیگر اعضا با تکرار عباراتی مانند «هوم بابا» او را همراهی می‌کردند. این گروه‌ها به خانه‌های اهالی رفته و با خواندن اشعار، هدایا یا خوراکی دریافت می‌کردند. صندوقدار مسئول جمع‌آوری پول‌ها بود و دستمال‌دار خوراکی‌ها را جمع‌آوری می‌کرد. مراسم با صلوات بلند آغاز شده و اعضای گروه با شور فراوان اشعار خود را اجرا می‌کردند.

باورهای عامه درباره نیمه رمضان

در برخی مناطق ایران باورهایی خاص درباره پانزدهم رمضان وجود دارد. مردم روستای محمدآباد شهرستان جاجریم معتقدند که رسیدن به پانزدهم رمضان مانند رسیدن به قله یک کوه است؛ یعنی ماه رمضان نصف شده است. آنان پس از این روز اصطلاح «سرازیر شدن از قله» را برای ادامه ماه مبارک به کار می‌برند. در شاهین‌دژ (آذربایجان غربی) نیز باور جالبی وجود دارد؛ این‌که خواندن ملکی را مأمور کرده تا در ۱۵ روز اول ماه رمضان یک دانه گندم در شکم هر روزه‌دار قرار دهد تا برکتی برای او باشد. سپس در نیمه دوم ماه، این ملک هر روز یک دانه گندم از شکم روزه‌دار برمی‌دارد تا بتواند راحت‌تر روزه بگیرد. مشابه این باور میان مردم یزد نیز دیده شده است.

شریت بیدمشک و شریت آلیمو بین همسایگان یا در مساجد توزیع می‌شود.

تنوع آیین‌ها در مناطق مختلف

آیین‌های جمعی نیمه رمضان در نواحی مختلف ایران نام‌های متفاوتی دارد. برای مثال: در بیرجند آن را رضونی، در سیرجان: الراضونی، در روستای بیز کاشان؛ جیرجیرو، در کاشان و آبادی‌های پیرامون آن؛ هوم بابایی، در یم و ارسنجان؛ علی جان جانی، میان ترکمن‌ها؛ یا رمضان و در میان اهالی خوزستان گرگهان می‌نامند و مراسم‌ها و سنن مختلفی را در نیمه رمضان اجرا می‌کنند. این تنوع نام و مراسم‌ها نشان دهنده غنای فرهنگی مردم ایران است که هر منطقه با توجه به باورها و سنت‌های خود، آیین‌هایی خاص برگزار می‌کند. پارچه‌های نفیس، زربفت و گل‌دوزی شده، چراغ‌های رنگارنگ و نوافتنک زینت می‌دهند. در شبستان مساجد میزهایی قرار داده می‌شود که روی آنها گلدان‌ها، گلاب‌پاش‌ها، کلوچه‌ها و بیسکویت‌ها چیده شده است. واعظان سخنرانی خود را به شرح زندگی امام حسن مجتبی^(ع) اختصاص داده و مداحان به مدیحه‌سرایی می‌پردازند. در این شب، اهالی کازرون خیرات مخصوصی برای اموات خود انجام می‌دهند. خوراکی‌هایی مانند زولبیا، خرما، پشمک، کلوچه،

هوم بابایی؛ آیینی کودکانه

یکی از جالب‌ترین آیین‌های نیمه رمضان مربوط به کاشان و آبادی‌های اطراف آن است که «هوم بابایی» نام دارد. این مراسم توسط گروه‌های پنج تا ۲۰ نفره از کودکان و جوانان برگزار می‌شده است. اعضای گروه پس از افطار

امیرحسین حیدری
آگروه فرهنگ و هنر

ماه مبارک رمضان از دیرباز در فرهنگ مردم ایران جایگاه ویژه‌ای داشته است. این ماه پر از آداب و رسوم خاصی است که با رسیدن به نیمه آن، همزمان با ولادت امام حسن مجتبی^(ع)، جلوه‌ای پررنگ‌تر پیدا می‌کند. نیمه رمضان، به دلیل ولادت امام حسن مجتبی^(ع) و پشت سر گذاشتن نیمی از ماه مبارک، یکی از پربیین‌ترین روزهای این ماه محسوب می‌شود. به همین مناسبت در این گزارش به بررسی باورهای عامه و نمونه‌هایی از آیین‌های مرتبط با پانزدهم رمضان پرداخته شده است.

نام‌های مختلف برای نیمه رمضان

در مناطق مختلف ایران، پانزدهم رمضان علاوه بر آیین‌های خاص، نام‌های ویژه‌ای نیز دارد. برای مثال، در بندر دیر شهرستان گناوه و آبادی‌های اطراف آن، شب پانزدهم رمضان را «نیمه برات» می‌نامند و به یاد مردگان خود خیرات می‌دهند. در بخش گاوبندی از لر نیز این روز «نیمه برات» خوانده می‌شود. ساکنان جزیره کیش از این شب با عنوان «لیل‌ه الرضمان» یاد می‌کنند. این نام‌ها نشان دهنده اهمیت ویژه این روز در فرهنگ مردم مناطق مختلف ایران است.

جشن میلاد امام حسن مجتبی^(ع)

مراسم جشن میلاد امام حسن مجتبی^(ع) در شهرها و مناطق مختلف ایران با شکوه برگزار می‌شود. مردم در این روز مساجد را آذین‌بندی کرده و مجالس جشن برپا می‌کنند. به عنوان نمونه، مردم کازرون مساجد را با پارچه‌های نفیس، زربفت و گل‌دوزی شده، چراغ‌های رنگارنگ و نوافتنک زینت می‌دهند. در شبستان مساجد میزهایی قرار داده می‌شود که روی آنها گلدان‌ها، گلاب‌پاش‌ها، کلوچه‌ها و بیسکویت‌ها چیده شده است. واعظان سخنرانی خود را به شرح زندگی امام حسن مجتبی^(ع) اختصاص داده و مداحان به مدیحه‌سرایی می‌پردازند. در این شب، اهالی کازرون خیرات مخصوصی برای اموات خود انجام می‌دهند. خوراکی‌هایی مانند زولبیا، خرما، پشمک، کلوچه،